

MARTA GODŁOWSKA

SPRAWOZDANIE Z BADAŃ NA STANOWISKU 3 W KAMYKU, POW. KŁOBUCK

W 1960 r. na terenie wsi Kamyk, pow. Kłobuck, K. Godłowski przeprowadzając badania sondażowe natrafił na jamę kultury ceramiki sznurowej. Stanowisko znajdowało się na piaskach terasy prawego brzegu rzeki Czarnej Okszy.

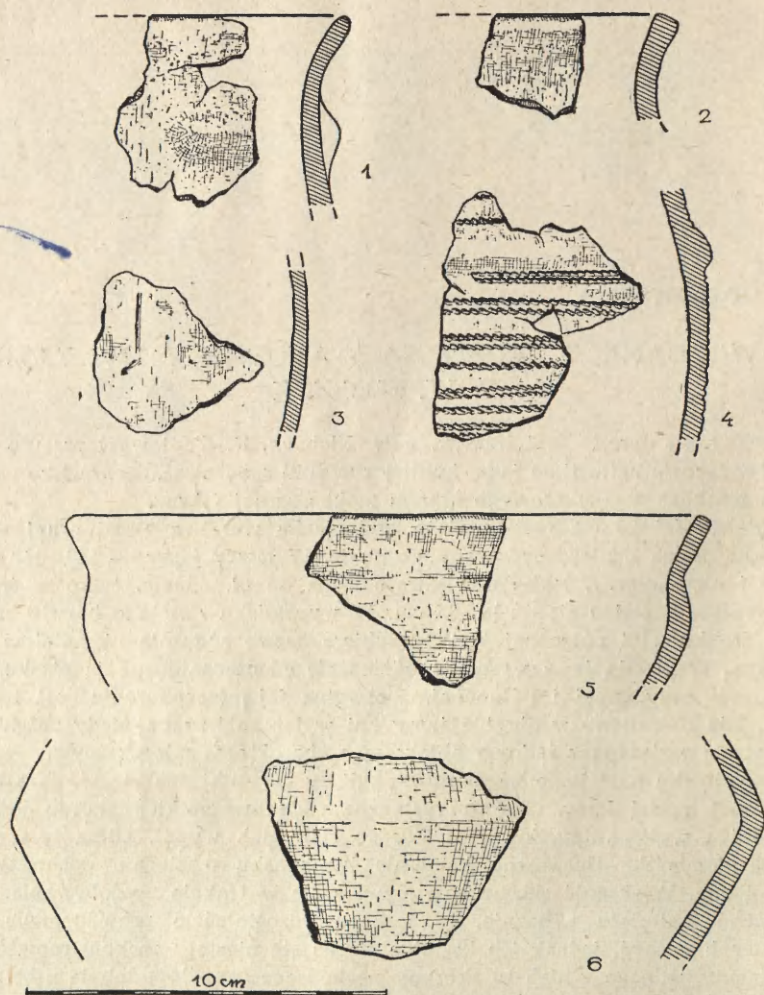
Na głębokości 20 cm bezpośrednio pod cienką warstwą ziemi ornej wystąpiła nieregularna plama o niezdecydowanym zarysie. Wymiary jamy — 140—160 cm. Dno nierówne i nieregularne, lekko nieckowate sięga do gł. 45 cm, tylko w środkowej części wyraźnie zagłębia się do gł. 65 cm. W wypełniku ziemia o barwie brunatnej, w części środkowej i północnej jamy przybiera barwę znacznie ciemniejszą — brunatnoczarną. W profilu jama wyraźnie odcina się od otaczającego ją piasku, zwłaszcza w części przydennej i północnej. Pierwotne jej przeznaczenie jest trudne do ustalenia. Nie natrafiono w obrębie jamy ani w jej pobliżu na ślady paleniska, nie była więc ona związana z żadnym obiektem o charakterze mieszkalnym.

W wypełniku natrafiono na skorupy kultury ceramiki sznurowej, skupiające się w zachodniej części jamy. Charakterystyczną cechą wszystkich skorup jest rodzaj użytej do ich wykonania gliny oraz bardzo słaby ich wypał. Gлина jest wyraźnie schudzona domieszką tłuczonego kamienia lub piasku o ziarnie dochodzącym do średnicy 4 mm. Większość skorup rozsypywała się w trakcie wydobywania. Analiza zachowanego materiału wskazuje, że jest on pozostałością prawdopodobnie dwu, a może trzech naczyń, jednak ich kształtu nie da się niestety zrekonstruować.

Fragmenty jednego z nich to skorupy pochodzące prawdopodobnie z brzuśca naczynia o grubości ok. 5 mm. Zdobione są one charakterystycznym ornamentem składającym się z podwójnych pasm poziomych linii odciskanych sznurem (ryc. 1:4). Jeden z fragmentów zdobiony jest również zgrubieniem, a właściwie już listwą plastyczną (ryc. 1). Fragmenty drugiego naczynia charakteryzują się nieco drobniejszą domieszką. Zachowana część szyjki naczynia (ryc. 1) zdobiona jest nalepioną płaską linią plastyczną. Z tego też naczynia pochodzi prawdopodobnie skorupa zdobiona niezbyt wyraźnymi dołkami, wykonanymi narzędziem o nierównym zakończeniu (ryc. 1:3).

W wypełniku nie znaleziono natomiast węgielków drzewnych ani polepy.

W 1961 r. autorka przeprowadziła tu większe badania wykopaliskowe z funduszków Zakładu Archeologii Polski Uniwersytetu Jagiellońskiego. Przekopano przestrzeń 3,5 ara, nie natrafiając jednak na żadne obiekty kultury ceramiki sznurowej, a jedynie na słabe ślady osadnictwa kultury przeworskiej. Odkryto dużą ilość śladów po słupach, nie dały się one jednak powiązać w żadną logiczną całość. Miejscami występowały nieregularne płytkie zaciemnienia, przeważnie bez zabytków lub z bardzo nielicznymi skorupami. W jednym jedynie wypadku zaciemnienie miało kształt zbli-

Ryc. 1. Kamyk, pow. Kłobuck:

1-4 — skorupy kultury ceramiki sznurowej; 5-6 — skorupy kultury przeworskiej

Rys. T. Wenhryniewicz

żony nieco do prostokąta, ale i tu wystąpiły bardzo nieliczne fragmenty naczyń. Obraz zaciemniały dodatkowo ślady po rosnących tu niegdyś drzewach.

Ceramikę kultury przeworskiej reprezentują bardzo nieliczne fragmenty naczyń robionych na kole, wykonanych z gliny z domieszką piasku, dwa małe fragmenty grubościennych naczyń zasobowych oraz fragmenty naczyń ręcznie lepionych o powierzchniach niedokładnie wygładzonych, barwy czarnej (ryc. 1:5,6) i chropowatych, barwy żółtawej lub brunatnej, wykonanych z gliny z domieszką tłuczonego kamienia lub piasku. Znaleźiska te można ogólnie datować na okres późnorzymski.

Znaleziono również luźno fragment silnie zniszczonego jednopodstawowego rdzenia krzemienego oraz jeden spatynowany mały wiórek, jeden zatępiec i narzędzie wykonane na małym odłupku.

Zabytki krzemienne rozrzucone były luźno na terenie wykopu, nie wiązały się z żadnym z odkrytych obiektów. Ich przynależność kulturowa nie jest pewna, wobec jednak braku innych znalezisk neolitycznych prawdopodobnie można je wiązać z kulturą ceramiki sznurowej.

Wobec intensywnego występowania na powierzchni na wschód i zachód od przebadanego terenu skorup kultury przeworskiej należałoby sądzić, że osada z późnego okresu rzymskiego nawarstwiła się na obiekty osadowe kultury ceramiki sznurowej i częściowo zniszczyła osadę tej kultury.

Materiał z jamy kultury ceramiki sznurowej ma bliskie analogie na licznych stanowiskach z terenu Górnego Śląska¹. Naczynia znane nam z tych stanowisk zbliżone są do odkrytych w Kamyku tak pod względem użytej do ich wykonania gliny, rodzaju wypału, jak i użycia charakterystycznego zdobienia pasmami odciskanymi sznurem linii. Specjalnie bliskie analogie znamy ze stanowiska Piaseczno-Kolonia, pow. Tarnowskie Góry². Niektóre z odkrytych tu przez J. Kostrzewskiego jam zbliżone są silnie do omówionej przez nas jamy z Kamyka bardzo nieregularnym kształtem oraz brakiem zdecydowanych śladów palenisk.

Bliskie naszym znaleziska tego typu zabytków kultury ceramiki sznurowej skupiają się wyraźnie przede wszystkim na piaskach prawego brzegu Odry, tworząc zwartą grupę. Spotykamy je również peryferycznie na terenach lessowych, na lewym brzegu Odry. W najbliższym sąsiedztwie osady w Kamyku odkryto ślady tej grupy w postaci pojedynczych, luźno znalezionych fragmentów ceramiki w Dankowie, stan. 1, pow. Kłobuck (badania M. Gedla); Olsztynie, pow. Częstochowa (badania J. Szydłowskiego); Wąsosz Górnym, stan. 2, pow. Kłobuck (badania K. Godłowskiego).

Stanowiska tej grupy reprezentują luźno znalezione skorupy, pojedyncze groby oraz ślady niewielkich krótkotrwałych osad. Zapewne łączy się to ze specyficznym typem gospodarki. Na istnienie podobnych znalezisk na terenie Małopolski zwrócił uwagę J. Machnik.

Zasięgi tej grupy zabytków z tak zwaną kulturą marszowicką wyraźnie się na terenie Śląska wykluczają, co wraz z pewnymi podobieństwami w inwentarzu ceramicznym i wspólnymi zapożyczeniami z kultury pucharów dzwonowatych wydaje się wskazywać na ich współczesność. Datowałoby to naszą grupę znalezisk na końcową fazę eneolitu i początek wczesnego okresu brązu. Obie te grupy kulturowe nie używają toporków bojowych, co wobec liczego ich występowania w starszych fazach kultury ceramiki sznurowej na Śląsku wskazywałoby również na młodszy ich wiek.

Muzeum Archeologiczne
w Krakowie

MARTA GODŁOWSKA

REPORT ON THE INVESTIGATIONS OF SITE 3 AT KAMYK, DISTRICT OF KŁOBUCK

In 1960 a pit of the Corded Ware culture was discovered at the village of Kamyk, district of Kłobuck. The excavations continued there in 1961 brought to light traces from the period of the Roman influences only. Corded Ware finds from Kamyk belong to that group of the final phase of the Corded Ware culture which has not yet been worked out properly. Its sites are mainly concentrated in Upper Silesia, on the right bank of the Oder river, in the region of Częstochowa and in central Poland as well.

¹ Dąbrówka Dolna, pow. Opole; Dzierżno, pow. Gliwice; Dzielnica, pow. Koźle, Piaseczno Kolonia, pow. Tarnowskie Góry i inne.

² J. Kostrzewski, *Badania prehistoryczne w pow. tarnogórskim, lublinieckim, pszczyńskim i rybnickim w r. 1934*, Prace Prehistoryczne, nr 2, Wydawnictwa Śląskie PAU, Kraków 1936, s. 21, ryc. 9—14.